

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 3. joulukuuta 2018
(OR. en)

14535/18

INST 457
POLGEN 224

SAATE

Lähettäjä:	Puheenjohtajavaltio
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Asia:	Kansalaiskuulemiset – Yhteinen raportti

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä puheenjohtajavaltio Itävallan ja tulevan puheenjohtajavaltion Romanian yhteinen raportti kansalaiskuulemisista.

Johdanto

Euroopan valtion- tai hallitusten johtajat keskustelivat 23. helmikuuta 2018 pidetyssä epävirallisessa kokouksessaan Ranskan presidentin esittämästä aloitteesta käynnistää yleiseurooppalainen kansalaisten kuulemisprosessi. Ehdotetun aloitteen tarkoituksena oli edistää yhteyksiä kansalaisiin ja herättää keskustelua Euroopan tulevaisuudesta. Jäsenvaltiot sopivat osallistuvansa vapaaehtoisesti tähän prosessiin ja toteuttavansa kuulemisia kansallisen tilanteensa ja käytäntöjensä mukaisesti.

Kansalaiskuulemisten tavoitteena oli saada mukaan merkittävä määrä EU:n kansalaisia ja selvittää heidän pääasialliset huolenaiheensa, toiveensa ja odotuksensa. Niiden perusteella valtion- tai hallitusten johtajat käsittelevät asiaa ja määrittelevät prioriteetit EU:n toiminnalle tulevina vuosina. Kuulemisprosessilla oli tarkoitus selvittää huolenaiheita ja kerätä ideoita.

Jäsenvaltioilla on pitkäaikainen perinne käyttää vuoropuhelua kansalaisten kanssa keinona varmistaa yleisön osallistuminen poliittisiin prosesseihin ja tehostaa sitä. Jäsenvaltiot sopivat nyt ensimmäistä kertaa sitoutumisesta tällaiseen kollektiiviseen ja koordinoituun toimintaan, jossa kansalaisten kuuleminen toteutetaan samanaikaisesti kaikkialla Euroopassa. Se on myös ainutlaatuinen panos meneillään olevaan pohdintaprosessiin Euroopan tulevaisuudesta.

Yhteinen raportti, yhdessä erilaisten kansallisten raporttien ja muiden EU:n toimielinten panosten kanssa, edistää osaltaan keskustelua, jonka pohjalta pidetään valtion- tai hallitusten johtajien epävirallinen kokous Sibiussa 9. toukokuuta 2019 ja laaditaan uusi strateginen ohjelma 2019–2024.

Menettelytapa ja osallistuminen

Jäsenvaltiot vahvistivat yhteisen kehyksen, joka sisälsi ehdotetun aikataulun ja yhteiset kuulemisperiaatteet. Sovittiin, että kuulemiset ovat osallistavia ja puolueettomia ja että niissä noudatetaan avoimuuden, poliittisen moniarvoisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteita ja että ne ovat avoimia kaikille kansalaisille. Kansalaiskuulemiset pidettiin suureksi osaksi huhtikuun ja marraskuun 2018 välisenä aikana, koska tavoitteena oli muun muassa esittää yhteenvetoraportti valtion- tai hallitusten johtajille Eurooppa-neuvostossa.

Kuulemisten erityisistä menettelytavoista päättäminen jätettiin jäsenvaltioille. Jäsenvaltiot sopivat alusta lähtien, että prosessi toteutetaan niiden kansallisten käytäntöjen, erityistilanteiden ja perinteiden mukaisesti. Logistiikan, valmistelun ja koordinoinnin osalta kyseessä oli huomattava yhteinen ponnistus. Jäsenvaltiot olivat yhteydessä kansalaisiin monenlaisissa puitteissa: perinteisissä kokouksissa kaupungintaloilla, konferensseissa, laajamittaisissa julkisissa tapahtumissa, interaktiivisissa keskusteluissa ja verkkopohjaisilla välineillä. Useimmissa tapahtumissa käytettiin uutta teknologiaa ja sosiaalista mediaa, mukaan lukien suorat verkkolähetykset, verkkokyselyt, digitaaliset alustat ja ideoiden joukkoistaminen.

Kussakin jäsenvaltiossa prosessi oli erilainen, ja hallituksen osallistuminen sekä tapahtumien ja osallistujien määrä vaihteli. Ainoa kaikille yhteinen asia oli, että kaikissa kuulemisissa keskityttiin perusteellisiin keskusteluihin ja vuorovaikutukseen yleisön kanssa. Monet tapahtumat edistivät monenlaisten sidosryhmien osallistumista. Osallistujia oli koko poliittiselta kentältä, kansalaisyhteiskunnasta, tiedeyhteisöstä, mediasta ja elinkeinoelämän alalta.

Kuulemisissa oli yleensä monimuotoinen yleisö. Niissä pyrittiin varmistamaan sukupuolten tasa-arvo, osallistavuus ja lähes kaikkien väestöryhmien edustus. Monet jäsenvaltiot pyrkivät myös saamaan mukaan kansalaisia koko alueeltaan, myös syrjäisiltä alueilta, ja saavuttamaan ne kansalaiset, jotka eivät yleensä osallistu keskusteluihin EU-asioista. Osa jäsenvaltioista järjesti nuorempiin sukupolviin keskittyneitä tapahtumia, muun muassa keskusteluja kouluissa ja yliopistoissa.

Useimmat jäsenvaltiot käyttivät kahdenlaista lähestymistapaa eli yleisiä keskusteluja Euroopan tulevaisuudesta ja aihekohtaisia kuulemisia kansallisesti tai EU-tasolla tällä hetkellä kiinnostavista aiheista.

Vaikka kansalaiskuulemisia ei voi pitää tieteellisenä tapana kartoittaa yleistä mielipidettä (vrt. mielipidekyselyt), niillä saavutettiin osallistujia laajemmin kuin esimerkiksi eurobarometrin kaltaisilla tutkimuksilla. Lukujen mukaan EU:ssa järjestettiin yhteensä noin 1700 tapahtumaa.

Jäsenvaltioiden järjestämien tapahtumien lisäksi Euroopan komissio, Euroopan parlamentti, alueiden komitea ja Euroopan talous- sosiaalikomitea (ETSK) järjestivät kuulemisia ja keskusteluja kansalaisten kanssa Euroopan tulevaisuudesta. Euroopan komissio käynnisti verkkokuulemisen, johon kuului kansalaispaneelin tulosten pohjalta laadittu kyselylomake. Osa kysymyksistä on otettu uuteen Euroopan tulevaisuutta koskevaan erityiseurobarometriin. Alueiden komitea on järjestänyt Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan pyynnöstä lukuisia tapahtumia Euroopan eri alueilla viimeisten kahden vuoden aikana. Euroopan talous- sosiaalikomitea puolestaan edisti keskeisten kansalaisyhteiskunnan sidosryhmien osallistumista vuoropuheluihin Euroopan tulevaisuudesta. Euroopan parlamentti isännöi ensimmäistä koskaan järjestettyä nuorisoparlamenttia.

Tämä raportti ei pyri olemaan edustava yleiskatsaus kaikkien EU-kansalaisten yleisestä mielipiteestä, eikä se tee oikeutta näin monissa tapahtumissa esitettyjen näkemysten koko kirjolle. Se tarjoaa kuitenkin hyödyllistä tietoa kansalaisten näkemyksistä EU-asioista ja korostaa, että kansalaisyhteiskunta on tärkeää pitää mukana keskustelussa EU:n tulevaisuudesta. Sen tarkoituksena on tarjota yleiskuva kuulemisista eri jäsenvaltioissa laadittujen kansallisten raporttien keskeisistä piirteistä ja yleisimmistä viesteistä.

Tärkeimmät havainnot

Kansalaiskuulemiset eri jäsenvaltioissa osoittavat, että useimmat osallistajat näkevät EU:n myönteisenä asiana, sen haasteista huolimatta. Useissa jäsenvaltioissa kansalaiset erityisesti tunnustavat maansa EU-jäsenyyden arvon ja siihen liittyvät edut. Monet osallistajat kuitenkin toteavat, että selkeän vision ja johtajuuden puute haittaavat EU:ta, mikä lisää uudistusvaatimuksia.

Brexit mainitaan vain muutamissa maissa. Jos se mainitaan, se on merkittävä huolenaihe, mutta sen nähdään myös vahvistaneen EU27:n yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kansalaisten ymmärrystä EU:n merkityksestä ja jäsenyyden arvosta.

Muuttoliike, ympäristöhaasteet ja koulutus ovat useimmin esiintyviä aiheita monissa maissa. Kansalaisilla on huolenaiheita ja odotuksia seuraavilla aloilla:

1 – Turvallinen ja vakaa unioni

Muuttoliike on monissa raporteissa yksi EU-kansalaisten pääasiallisista huolenaiheista. Sitä pidetään johdonmukaisesti erittäin tärkeänä prioriteettina melkein kaikissa jäsenvaltioissa. Laiton muuttoliike mainitaan useissa jäsenvaltioissa Euroopan keskeisenä haasteena. Sen katsotaan edellyttävän EU:n kiireellisiä toimia ja vaikuttavan suoraan kansalaisten elämään. **EU:n ulkorajojen** parempaa **suojelua** koskevat vaatimukset esiintyvät usein tästä aiheesta käydyissä keskusteluissa. Samanaikaisesti monien maiden kansalaiset tunnustavat myös EU:n humanitaariset velvoitteet. **EU:n yhteinen turvapaikkapolitiikka**, avunantomekanismit sekä jäsenvaltioiden solidaarisuus ja vastuullisuus mainitaan usein. Osa kansalaisista on tyytyväisiä nykyiseen maahanmuuttajien kotouttamiseen, osan mielestä taas on ehdottomasti tehtävä enemmän.

EU:ta vaaditaan toistuvasti tekemään enemmän **laittomien muuttovirtojen torjumiseksi**. Monien jäsenvaltioiden kansalaiset uskovat, että EU pystyy tekemään enemmän laittoman muuttoliikkeen vähentämiseksi puuttamalla sen perimmäisiin syihin ja parantamalla turvallisuutta, elinolosuhteita ja vaurautta lähtömaissa, esimerkiksi kehitysavun, kaupan ja investointien avulla ja keskittymällä voimakkaasti talouskasvun tukemiseen Afrikan mantereella. He haluaisivat EU:n parantavan yhteistyötään lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa palauttamisen helpottamiseksi. Heidän mukaansa EU:n olisi myös lisättävä reagointiaan kriiseihin ja toteutettava monenvälisyyttä käytännössä tämän asian hoitamiseksi.

Useimpien mukaan EU-tasolla olisi puututtava määrätietoisermin **järjestäytyneeseen rikollisuuteen, terrorismiin, radikalisoitumiseen, korruptioon** ja niihin liittyviin uhkiin, koska ne ovat luonteeltaan rajatylittäviä. Kansalaiset toivovat **kyberturvallisuus-** ja **tietosuojayhteistyön** lisäämistä. Monet tuovat esiin huolensa **disinformaatiosta** ja korostavat, että suuren yleisön medialukutaidolla on tässä yhteydessä suuri merkitys.

2 – Lähentymisen ja kilpailukyvyn unioni

Useissa jäsenvaltioissa kansalaiset painottavat **sisämarkkinoiden** merkitystä ja lisäarvoa talouskasvun takaamiseksi koko Euroopassa. Tähän liittyy usein vaatimus saattaa ne täysin valmiiksi, erityisesti palvelujen ja digitaalisten markkinoiden alalla. Kansalaiset painottavat, että EU:n on edistettävä **kestävän kasvun mallia** Euroopassa. Osa kansalaisista toivoo **talous- ja rahaliiton** syventämistä. Euro ja **euroalueen** tuleva jäsenyys mainitaan joissakin maissa – sekä myönteisessä että kielteisessä mielessä – ja ne liitetään usein siihen, että tulevien kriisien ehkäisemiseksi on tehtävä enemmän.

Kansalaisten mielestä EU:n on pysyttävä mukana teknologian kehityksessä. Jotkut toivovat, että **sähköisen hallinnon** toimenpiteitä käytettäisiin enemmän ja että **älykkäitä yhteisöjä** kehitettäisiin keinona vahvistaa EU:n sosioekonomista voimaa. Nykyisen uuden **digitaalisen vallankumouksen** yhteydessä kuulemisista käy ilmi myös tarve edistää digitaalista lukutaitoa ja vauhdittaa digitaalista innovointia. Vakaita ja älykkäitä investointeja tämän alan tutkimukseen peräänkuulutettiin selkeästi. Esimerkiksi **tekoäly** mainitaan usein sektorina, jolla EU:n olisi oltava johtavassa roolissa. Moni kansalainen pelkää EU:n jäävän jälkeen tai tekevän liian vähän **tutkimuksen**, teknologian kehityksen, **innovoinnin** ja digitalisaation alalla.

Pienten ja keskisuurten yritysten kannustamista ja **tukemista** pidetään myös keskeisenä tekijänä, jolla Euroopasta voidaan tehdä aktiiviselle **yrittäjyydelle** parempi paikka ja siten parantaa EU:n **kilpailukykyä**. Samalla kun kilpailukyky nähdään tärkeänä edistyksen ja kasvun veturina, kansalaiset monissa jäsenvaltioissa kritisoivat myös tuotteiden toisistaan poikkeavia standardeja ja laatua EU:ssa. Kilpailukyvyn edistämiskaavojen vastapainona ovat siten **taloudellisen ja sosiaalisen lähentymisen** vaatimukset ja alueellisen **koheesion** edistäminen.

Verotuksesta on monenlaisia näkemyksiä. Osa kansalaisista katsoo, että tarvitaan verotusta koskevia lainsäädäntöaloitteita, esimerkiksi digitaalivero, tai jopa veropolitiikkojen yhdenmukaistamista. Osassa vaatimuksia verotuksen halutaan taas päinvastoin pysyvän kansallisen toimivallan piirissä.

Kuulemisissa toistuva aihe ovat talousarviovarat seuraavan **monivuotisen rahoituskehityksen** yhteydessä keinona varmistaa, että EU vastaa tarkoitustaan. Varojen jakamisesta on monenlaisia mielipiteitä. Suhtautuminen on myös ristiriitaista mahdollisten yhteiseen maatalouspolitiikkaan ja koheesiopolitiikkaan vaikuttavien budjettileikkausten vuoksi. Monissa jäsenvaltioissa kansalaiset peräänkuuluttavat tasapainoista EU:n budjettia ja selkeää lisäarvoa kansalaisille.

3 – Unioni, joka suojelee ympäristöä ja edistää kestävyyttä

Monien jäsenvaltioiden kuulemisissa tuli keskeisenä esiin kansalaisten halu vahvistaa EU:n roolia ympäristöpolitiikassa. He katsovat myös, että EU:n on kiireellisesti sitouduttava vahvemmin **ympäristön- ja ilmastonsuojeluun**. Ehdotetaan muun muassa EU:n **lainsäädännön** lisäämistä ja tiukentamista tällä alalla, tähän liittyvän EU:n lainsäädännön **täytäntöönpanon** valvontatoimien lisäämistä jäsenvaltioissa ja ympäristöaloitteiden lisäämistä. Osallistujat mainitsivat nimenomaisesti muun muassa kasvihuonekaasupäästöjen sekä myrkyllisten ja epäpuhtauspäästöjen vähentämisen ja kierrätystoimenpiteiden ja eläinten hyvinvoinnin parantamisen. Joissakin jäsenvaltioissa kansalaiset katsovat, että suurempi osa seuraavasta monivuotisesta rahoituskehityksestä (MRK) olisi käytettävä **ilmastotoimiin**.

Melkein kaikissa jäsenvaltioissa etenkin nuoret mainitsivat toistuvasti **ilmastonmuutoksen ja globaalin lämpenemisen** torjunnan, ja sitä **pidetään yhtenä EU:n suurimmista haasteista**. Joissakin tapauksissa Euroopan unionin ilmastonsuojeluvaatimukset nähdään kansallisen politiikan vastapainona. Ilmastonmuutoksen katsotaan vaikuttavan moniin politiikanaloihin – ei ainoastaan energiantuotantoon ja liikenteeseen, vaan myös maatalouteen ja elintarvikkeisiin sekä ruokailutottumuksiimme. Yleisemmin kansalaiset tähdentävät **kestävän kulutuksen** tarvetta.

Kestävyys otetaan usein esiin, kuten myös se, että innovointia olisi arvioitava sen kansalaisille tuottaman pitkän aikavälin arvon perusteella. Joissakin ehdotuksissa esitetään, että säännöissä olisi kiinnitettävä enemmän huomiota ympäristö- ja sosiaalisiin kriteereihin, toiset osallistujat taas katsovat, että paikallinen elintarviketuotanto, kiertotalous ja kierrätys tarvitsisivat EU:lta lisävauhtia.

Joissakin jäsenvaltioissa kansalaiset tähdentävät kestävyystavoitteiden merkitystä myös **maatalouspolitiikassa**. Modernin maataloustuotannon ympäristövaikutukset huolestuttavat joitakin kansalaisia, mutta myös maaseutu-ympäristön parempaa suojelua ja yhteisiä toimia maaseudun ja kaupunkien välisen kuilun poistamiseksi peräänkuulutetaan.

Joissakin tapauksissa keskusteluista ilmenee, että EU:n ympäristöpolitiikoista ei ole tarjolla riittävästi **koulutusta** eikä käytännön kannustimia, joilla ihmisiä rohkaistaisiin suosimaan vihreitä arvoja. Lisäksi joidenkin jäsenvaltioiden kansalaiset tähdentävät erityisesti tarvetta kannustimille, joilla rohkaistaan **siirtymään uusiutuvaan energiaan**. Tähän liittyy joissakin jäsenvaltioissa esitetty vaatimus osallistua enemmän, ja keskustelu siitä, miten ilmastotoimet vaikuttavat ihmisten päivittäiseen elämään.

Rajatylyttävä **sähköjakelun ja liikkuvuuden** alan infrastruktuuri mainitaan usein myönteisenä EU:n saavutuksena, ja joissakin maissa osallistujat näkevät erityisen tarpeen laatia yhteinen eurooppalainen liikkuvuusstrategia. Osa kansalaisista painottaa, että Euroopan on puututtava energiahuollon tulevaisuuteen esimerkiksi kivihiiheen perustuvan energiantuotannon asteittaisella lopettamisella.

Tarve vahvistaa EU:n **globaalia roolia** ympäristökysymyksissä korostuu tärkeänä tavoitteena nykyisessä muuttuvassa ja haastavassa kansainvälisessä kontekstissa. Useat osallistujat haluavat Euroopan unionin olevan globaali johtaja kestävyden alalla ja ilmastomuutoksen torjunnassa.

4 – Hyvinvoinnin ja mahdollisuuksien unioni

Myös **sosiaalinen suojelu** on merkittävä huolenaihe kansalaisille. Siitä on kuitenkin erimielisyyttä, missä määrin EU:n pitäisi toimia tässä asiassa. Useiden jäsenvaltioiden osallistujat suhtautuvat hyvin suojelevasti omiin kansallisiin sosiaaliturvajärjestelmiinsä. Silti monet haluavat EU:lle vahvempaa roolia köyhyyden, sosiaalisen syrjäytymisen, työttömyyden, syrjinnän, työntekijöiden oikeuksia koskevien uhkien, palvelujen rajoitetun saatavuuden sekä yhteiskunnallisista ja teknologisista muutoksista johtuvien ongelmien torjumisessa. Tähän kuuluu myös **digitaalisen kuilun** kurominen umpeen. Kansalaiset ilmaisevat toistuvasti kokevansa, ettei **sosiaalista ja elintason lähentymistä** tapahdu jäsenvaltioiden sisällä tai niiden kesken tai että ne ovat jopa uhattuna.

Uusia ja parempia **työpaikkoja** tarvitaan selvästi. Joissakin valtioissa kansalaiset vaativat **työmarkkinasääntöjen** koordinoitua muun muassa pääsyn ja liikkuvuuden osalta. Monet kansalaiset painottavat erityisesti nuorempaa sukupolvea ja pelkäävät henkilöiden vapaan liikkuvuuden vauhdittamaa aivovuotoa. Paradoksaalisesti useat kansalaiset katsovat vapaan liikkuvuuden olevan yksi EU-jäsenyyden tärkeimmistä eduista. **Työn tulevaisuus** ja sen vaikutus itseensä on kansalaisille tärkeä aihe, samoin kuin **sukupuolten tasa-arvo**. Monet vaativat puuttumaan sukupuolten palkkaeroon ja esteisiin, joita naiset edelleen kohtaavat osallistumisessaan työmarkkinoille. Osallistujat yhdistävät usein yleisen väestökehityksen ja ikääntyvän väestön työmarkkinakysymyksiin ja **terveydenhuoltoon**. EU:n kokonaisuudessaan nähdään yleensä tekevän liian vähän terveyttä koskeviin kysymyksiin sekä sosiaaliseen ja taloudelliseen epätasa-arvoon puuttumiseksi.

Yksittäisiä ehdotuksia - Kansalaiset toivat keskusteluun laajan kirjon ideoita ja ehdotuksia Euroopan tulevaisuudesta. Seuraavassa muutamia esimerkkejä eri jäsenvaltioista ja aihealueilta:

- yhtenäinen pantillinen pakkausjärjestelmä EU:hun pakkausjätteen vähentämiseksi ja pakollinen PET-pullojen kierrätysjärjestelmä koko EU:hun
- eurooppalainen bruttopuhtausindeksi
- eurooppalaisen kansalaiskasvatuksen opetussuunnitelma kaikkiin EU:n koulutusjärjestelmiin
- internetalustojen palvelun laadun pitäisi olla sama kaikissa jäsenvaltioissa
- Euroopan laajuinen vapaapäivä Eurooppapäivänä

Kansalaiset vaativat myös voimakkaasti EU-tason toimien lisäämistä **koulutuksen** alalla. Pääasiassa vaatimukset koskevat työmarkkinoiden tarpeita vastaavien uusien taitojen kehittämistä, koulutukseen liittyvän liikkuvuuden lisäämistä, tutkintotodistusten sekä ammatillisen ja teknisen pätevyyden vastavuoroista tunnustamista ja tiede- ja tutkimusinvestointien sekä elinikäiseen oppimiseen tehtävien investointien lisäämistä. **Erasmus+**-ohjelma mainitaan yleensä yhtenä EU:n suurimmista menestystarinoista, ja ohjelmaa halutaan edelleen vahvistaa. Muiden eurooppalaisten kielten oppimista olisi kannustettava monien osallistujien mielestä.

5 – Unioni, joka on vahva maailmannäyttämöllä

Vaikka tämä ei ole keskeinen asia, EU nähdään yleensä **positiivisena voimana maailmassa**. Kansalaiset korostavat unionin normatiivista voimaa sen suhteissa kolmansiin maihin. Heidän mukaansa EU käyttää vertaispainetta – esimerkin voimaa – onnistuneesti tuodakseen rajojensa ulkopuolella esiin arvojaan, joita ovat erityisesti demokratia ja ihmisoikeudet. Monet haluavat EU:n ulkoisen toiminnan olevan arvopohjaista sen suhteissa kolmansiin maihin. Tätä pidetään sekä globaalina vastuukysymyksenä että moraalisenä velvollisuutena. Tämä kysymys liitetään usein EU:n tavoitteeseen saavuttaa globaali johtoasema joillakin aloilla, etenkin ympäristönsuojelussa.

Kansalaiset ovat yksimielisiä siitä, että EU:n on osallistuttava voimakkaammin maailman asioihin ja että ulkopolitiikassa sen on oltava **yhtenäisempi**, jotta se voi puolustaa etujaan ja arvojaan, ja mikä tärkeintä, suojella kansalaisiaan. Osallistujat pitävät EU:ta usein liian heikkona ja katsovat, ettei sillä ole riittävää vaikutusvaltaa maailmannäyttämöllä. He pitävät sitä joskus myös kyvyttömänä käsittelemään sen strategisessa naapurustossa meneillään olevia kriisejä. EU:n ulkoista toimintaa pidetään **tehottomana ja epäuskottavana**. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) vahvistamista toivotaan. Kansalaiset korostavat, että unionin on **puhuttava yhdellä äänellä**, erityisesti suhteissaan muihin suurvaltoihin (Yhdysvallat, Kiina ja Venäjä). Tässä yhteydessä keskiössä ovat puolustuspolitiikka, laajentuminen ja kauppa.

Monien kansalaisten mielestä EU:n ei pitäisi olla riippuvainen muista toimijoista omaan **turvallisuuteensa ja puolustukseensa** liittyvissä asioissa. Monet kuitenkin katsovat, että EU:n toimintatavan pitäisi olla Natoa täydentävä eikä korvata sitä. Näkemykset ovat erilaisia: joidenkin mukaan olisi ainoastaan parannettava kansallisten siviilialan valmiuksien ja sotilaallisten suorituskykyjen koordinoitua ja integrointia, ja jotkut peräänkuuluttavat toistuvasti yhteistä puolustuspolitiikkaa ja omia suorituskykyjä. Osa kansalaisista haluaisi myös enemmän julkista keskustelua turvallisuusaloitteista, kuten pysyvästä rakenteellisesta yhteistyöstä (PRY).

Kansalaiset pitävät arvoja keskeisenä asiana myös EU:n **naapurisuus-** ja **laajentumispolitiikoissa**. He haluavat EU:n jäseniksi ainoastaan maita, jotka jakavat EU:n arvot ja normit sekä demokratian. Aikataulusta on kuitenkin jonkin verran erimielisyyttä. Osa ihmisistä ajaa selvästi laajentumista Länsi-Balkanin alueelle, kun useimmat taas korostavat, että EU:n on ensin vahvistettava nykyistä asemaansa ennen kuin laajentuminen voi jatkua. Yleisesti ottaen kansalaiset ovat sitä mieltä, että Länsi-Balkanilla on vahvasti eurooppalainen tulevaisuus. Joissakin jäsenvaltioissa ja vähemmässä määrin tähän uskotaan myös muutamien itäisten naapurimaiden kohdalla.

Yleisesti ottaen EU:n **kauppasuhteet** nähdään myönteisinä, mutta kolmansien maiden kanssa tehtyjen vapaakauppasopimusten sosiaali- ja ympäristönormit myös huolestuttavat. Tämä korostaa jälleen EU:n kansalaisten toivomusta, että EU toimisi yhteisten arvojensa pohjalta. Osa kansalaisista kehottaa EU:ta käyttämään taloudellista vaikutusvaltaansa enemmän globaalin valtansa vahvistamiseksi.

Jäsenvaltioiden erimielisyydet ovat jatkuva huolenaihe monissa maissa. Kansalaiset varsinkin pienemmistä jäsenvaltioista pitävät aidon kumppanuuden puutetta pienten ja suurten maiden välillä ongelmallisena. Heidän mukaansa suurimpien toimijoiden edut määrittävät usein unionin politiikkoja. Kaikki eivät kuitenkaan ole tätä mieltä. Monissa jäsenvaltioissa käydyissä keskusteluissa tuotiin esiin **oikeudenmukaisuuden puute ja erilaiset normit**, ja katsottiin, että yhteisiä sääntöjä ei aina sovelleta yhdenmukaisesti kaikkiin. Sen lisäksi, että jäsenvaltiot jakautuvat pieniin ja isoihin, ne jakautuvat usein myös uusiin ja vanhoihin jäsenvaltioihin sekä myös maantieteellisten jakolinjojen mukaan. Vastauksena tähän peräänkuulutetaan yleisesti **koheesion ja solidaarisuuden** lisäämistä.

Jakolinjoista huolimatta enemmistö EU:n kansalaisista pitää EU:ta edelleen **positiivisena voimana** ja yhteisönä, jota **yhteiset arvot** yhdistävät. Moniäänisyyttä tietenkin esiintyy. Ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate, rauha ja demokratia ovat laajimmin mainittuja arvoja. EU:n rooliin **rauhan** turvaamisessa Euroopassa kiinnitetään erityistä huomiota. Kansalaisten kanssa käydyissä keskusteluissa korostuvat kuitenkin usein myös EU:n puutteet arvoyhteisönä, ja erityisesti unionin retoriikan ja sen toimien välinen kuilu. Tämä on usein perusteena sille, että tämän puutteen korjaamiseksi vaaditaan määrätietoisempia toimia.

Yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamiseksi joissakin jäsenvaltioissa on silloin tällöin esitetty vaatimuksia siitä, että olisi tehostettava **yhteisen eurooppalaisen identiteetin** kehittymistä edistäviä toimia. Monien kansalaisten mukaan se on nykyisin yhä pikemminkin pyrkimys kuin todellisuutta. Etenkin nuorten liikkuvuutta ja vaihtoja pidetään tässä prosessissa keskeisinä menestystekijöinä.

Samalla kun sitoutumisen yhteisiin arvoihin katsotaan olevan EU:n keskeinen perusta yhteisönä, jäsenvaltioiden **monimuotoisuus** nähdään myös unionin tärkeänä voimavarana. Monien osallistujien mielestä eurooppalaisen identiteetin olisi oltava rinnakkainen kansallisten identiteettien kanssa, eikä niinkään korvata niitä. Samalla tavoin monet kansalaiset korostavat, että erilaisia kansallisia kulttuureita olisi kunnioitettava. Se, että monissa jäsenvaltioissa pidetään kiinni **kansallisten ja kulttuurierojen** kunnioittamisesta, käynnistää usein pohdinnan institutionaalisista kysymyksistä. Toisin kuin yleisesti uskotaan eli etteivät kansalaiset ole kiinnostuneita tällaisista asioista, kysymyksellä **toimivallasta** vaikuttaa olevan merkitystä monelle.

Toissijaisuusperiaatteen mukaisesti enemmistö EU:n kansalaisista odottaa EU:n keskittyvän aloihin, joilla se voi tuottaa **lisäarvoa**. Oikeaa toimivallanjakoa kansallisen ja EU-tason välillä pidetään usein ratkaisevana Eurooppa-hankkeen onnistumiselle. Tältä osin tehtävien laajentaminen aloille, joilla jäsenvaltiot voivat saavuttaa parempia tuloksia, saattaa vahingoittaa kansalaisten käsitystä EU:sta, jos valmiuksien ja odotusten välinen kuilu kasvaa. Mieluisinta vallanjakomallia koskevat mielipiteet luonnollisesti vaihtelevat, mutta yleinen käsitys on, että nykyistä tilannetta voidaan parantaa. Jäsenvaltioiden ja EU:n toimivallasta on kuitenkin jossakin määrin epä tietoisuutta, mikä osittain selittää usein mainittua yleistä **epäluottamusta** EU:n toimielimiä kohtaan. Siihen ovat syynä myös havaittu **avoimuuden puute** ja usein mainittu **demokratiavaje** sekä **liiallisen byrokratian** kokemukset, jotka liittyvät usein vaikeuksiin EU-varojen saamisessa.

Lopuksi

Kansalaisyhteiskunta oli tyytyväinen kansalaiskuulemisiin. Monet ilmaisivat arvostavansa tällaista kansalaisten mielipiteiden mittaamista. Tässä mielessä kuulemisprosessilla vastataan luontevasti yleiseen vaatimukseen, että kansalaisyhteiskunta olisi saatava mukaan osallistumaan ja yhteistyötä sen kanssa olisi kehitettävä, mikä mainittiin säännöllisesti vuoropuheluissa.

Vuoropuhelu vaikuttaa erityisen tärkeältä siksi, että kansalaiset korostivat jatkuvasti kaikissa kuulemisissa haluavansa ymmärtää paremmin, miten EU toimii ja mitä sen jäsenyys merkitsee. Useissa pyynnöissä kehoitettiin tehostamaan toimia, joilla EU:ta koskevaa koulutusta parannetaan. Monien kansalaisten mukaan siihen olisi käytettävä erityisaloitteita. Myös EU:n viestinnässä kansalaisten kanssa käytettävää kieltä olisi yksinkertaistettava. Erittäin epäselvää ja byrokraattista kielenkäyttöä pidetään usein EU:n toimielinten ja kansalaisten välisen vuorovaikutuksen keskeisenä esteenä.

Eri jäsenvaltioissa järjestettyjen vuoropuhelujen onnistuminen näkyy myös kehotuksina jatkaa tätä toimintaa. Kansalaiset pitävät kannustamista ruohonjuuritason toimintaan ja keskusteluihin EU-asioista erityisen tärkeänä. Kansalaiskuulemisaloite jatkaa itse asiassa käytäntöä, joka on jo hyvin vakiintunut monissa jäsenvaltioissa ja jonka tavoitteena on edistää vuoropuhelua EU:sta ruohonjuuritasolla.

Tässä raportissa pyritään edellä esitetyn mukaisesti kuvaamaan prosessia, joka on monimuotoinen niin muodoltaan kuin sisällöltäänkin. Sen tarkoituksena ei ole olla lopullinen yhteenvetoraportti kansallisesta toiminnasta kansalaisten kanssa, vaan toiminta jatkuu monissa muodoissa. Kyse on pikemminkin panoksesta meneillään oleviin toimiin, joilla pyritään saamaan kansalaisyhteiskunta paremmin mukaan. Tarkoituksena on antaa johtajille tietoa EU:n tulevaisuudesta käytäviä keskusteluja ja seuraavan strategisen ohjelman laatimista varten.
